

Κεφάλαιο Ε΄

Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
(479-431 Π.Χ.)

Δημιουργία Συμμαχίας Δήλου

- Αδυναμία Σπάρτης για ασφάλεια νησιών του Αιγαίου
- Η Αθήνα παίρνει πρωτοβουλία ίδρυσης συμμαχίας

Οργάνωση της Συμμαχίας: Αριστείδης

- 1 ψήφος για κάθε μέλος
- Συνεισφορά ανδρών και πλοίων
- Ανταλλαγή ανδρών με χρήματα
- Οι Ελληνοταμίες διαχειρίζονται τα οικονομικά

Η Συμμαχία υπό την ηγεσία του Κίμωνα

3 στόχοι:

- Διεύρυνση της Συμμαχίας
- Συνέχιση του πολέμου
- Φιλικές σχέσεις με τη Σπάρτη

Αντιδράσεις συμμάχων για ηγεμονική συμπεριφορά Αθηναίων

Η Δηλιακή Συμμαχία μετατρέπεται σε αθηναϊκή ηγεμονία

- Μεταφορά του ταμείου στην Αθήνα
- Κατάργηση συνεδρίου
- Η Αθήνα ορίζει τις τύχες των συμμάχων
- Ειρήνη Καλλία - τερματισμός ελληνοπερσικής σύγκρουσης

Δημιουργία Συμμαχίας Δήλου

Μετά τα μηδικά

πόλεις του Αιγαίου: ζουν με τον τρόμο μιας νέας περσικής εισβολής

Αρχικά στρέφονται προς τη Σπάρτη

συγκλονισμένη από τη συμπεριφορά του Πausanία

απρόθυμη να αναλάβει τις ευθύνες

κατηγορήθηκε για συνεννοήσεις με Ξέρξη

πρωτοβουλία Αριστείδη (478 π.Χ)

πόλεις του Αιγαίου και ιωνικών παραλίων

Συμμαχία με Αθήνα: έδρα το νησί της Δήλου

1 φορά το χρόνο στη Δήλο

τα μέλη διαθέτουν από 1 ψήφο

συνέδριο

Πόλεις - μέλη

συνεισφέρουν πλοία - άνδρες και χρήματα

ή μόνο χρήματα αναλογικά (φόρο)

«Ελληνοταμίαι»

10 Αθηναίοι

συγκέντρωναν τα χρήματα

για τις δαπάνες της συντήρησης του στόλου

Αθήνα

διαθέτει την ισχυρότερη ναυτική δύναμη

επηρεάζει τις άλλες πόλεις

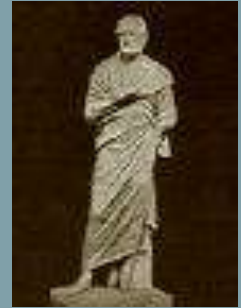
κυριαρχεί στη Συμμαχία → σχεδιάζει - εκτελεί τις πολεμικές επιχειρήσεις

Όμως: η αυτονομία των πόλεων ήταν εγγυημένη.

Αριστείδης

καθόρισε το ποσό της εισφοράς για κάθε πόλη

με τόσο δίκαιο τρόπο → «δίκαιος»

Κίμωνας

γιος του Μιλτιάδη, ηγέτης του αριστοκρατικού κόμματος
επιβάλλεται μετά την εξορία του Θεμιστοκλή

κατηγορία για μηδισμού (471 π.Χ.)

Κύρια σημεία της πολιτικής του

- διεύρυνση της Συμμαχίας της Δήλου
- συνέχιση του πολέμου κατά των Περσών
- φιλικές σχέσεις με τη Σπάρτη

467 π.Χ

νίκη κατά των Περσών στον Ευρυμέδοντα ποταμό της Παμφυλίας

Οι Αθηναίοι κυριαρχούν απόλυτα στο Αιγαίο

400 πόλεις → μέλη της Συμμαχίας της Δήλου

αρχίζουν να εκδηλώνονται αντιδράσεις

αιτία: η αλαζονική συμπεριφορά των Αθηναίων

Τάσεις απομάκρυνσης από τη Συμμαχία

εξεγέρσεις (Νάξος, Θάσος).

Ο Κίμων τις καταπνίγει βίαια

→ καμία πόλη δε μπορεί να χωρίς ν' αποχωρήσει χωρίς τη θέληση των Αθηναίων.

Η αυτονομία των πόλεων ουσιαστικά καταργήθηκε

Συμμαχία της Δήλου

έγινε όργανο επιβολής της αθηναϊκής ηγεμονίας

Περικλής

ο νέος ισχυρός άνδρας της Αθήνας

454 π.Χ

μεταφέρει το ταμείο της Συμμαχίας από τη Δήλο στην Ακρόπολη της Αθήνας

συμβολική κίνηση ιδιαίτερης σημασίας

Το συνέδριο δε συνέρχεται πια

ο φόρος ορίζεται από την αθηναϊκή Εκκλησία του Δήμου

Οι αποφάσεις λαμβάνονται μόνο από την Αθήνα

Το 449 π.Χ

Ειρήνη του Καλλία ανάμεσα στην Αθήνα και τον Πέρση βασιλιά

τερματίζονται οι ελληνοπερσικοί πόλεμοι

υποχρεώνει τους Πέρσες να αναγνωρίσουν την αυτονομία των ελληνικών πόλεων

ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΕΙΤΑΙ

Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ

μετά τη λήξη των Περσικών

2 πολιτικά κόμματα

αριστοκρατικό

δημοκρατικό

Το πολίτευμα εξελίσσεται → πιο δημοκρατικό

Τα άτομα υποχωρούν στην επιθυμία του συνόλου

Μιλτιάδης

πεθαίνει στη φυλακή

Θεμιστοκλής

πεθαίνει στην εξορία

Κίμων και Περικλής

οι προικισμένοι υπηρέτες της κοινότητας

δέχεται αδιαμαρτύρητα τον εξοστρακισμό του το 461 π.Χ.

η πατρίδα τον ανακαλεί

επικεφαλής του στόλου εναντίον των Περσών

πεθαίνει στη Σαλαμίνα της Κύπρου («και νεκρός ενίκα») (449 π.Χ.).

ΠΕΡΙΚΛΗΣ

ο πρώτος ανάμεσα στους πολίτες

παρόλο που κυριάρχησε για πολλά χρόνια

ποτέ δεν ξέφυγε από τη δημοκρατική νομιμότητα

μαθητής του φιλόσοφου Αναξαγόρα

εμφανίζεται με τον Εφιάλτη, ηγέτη των δημοκρατικών (462 π.Χ.)

εκμεταλλεύονται την ανάμειξη του Κίμωννα στην επανάσταση των Μεσσηνίων ειλωτών στη Σπάρτη → τον εξοστρακίζουν

Οδηγούν σε δημοκρατικότερη εξέλιξη το πολίτευμα

Αφαιρούν από τον Άρειο Πάγο (προτύργιο συντηρητισμού)

Αποκλειστικό προνόμιο απονομής δικαιοσύνης

κάθε πολιτική εξουσία

ως αρχηγός του δημοκρατικού κόμματος

θα εφαρμόσει το προσωπικό του πολιτικό πρόγραμμα

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΗ

ισότητα όλων των πολιτών απέναντι στο νόμο (ΙΣΟΝΟΜΙΑ)

συγχρόνως και δυνατότητα να διάγουν μια άνετη ζωή

Καθιερώνει τη μισθοφορία είδος οικονομικής ενίσχυσης για τους απορότερους

Απερίσπαστοι να ασκούν τα πολιτικά τους δικαιώματα (Εκκλησία του Δήμου)

Καθιερώνει θεσμούς κοινωνικής προστασίας π.χ. θεωρικά χρήματα)

Εφαρμόζει σχέδιο ανοικοδόμησης
μεγάλων δημόσιων έργων

προσφέρουν εργασία σε πολλούς

αλλάζουν την όψη της πόλης

Ειρήνη του Καλλία

εξασφαλίζει

ειρήνη με τους Πέρσες

απόλυτη κυριαρχία στο Αιγαίο.

Οι σχέσεις με Σπάρτη

εξομαλύνονται με τη σύναψη της Τριακονταετούς
Ειρήνης (446 π.Χ.), Τριακοντούτεις Σπονδαί).

η Αθήνα απερίσπαστη υλοποιεί το πολιτιστικό, καλλιτεχνικό όραμά της

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ.

Μέχρι το 462 π.Χ.

λειτουργούσε σύμφωνα με τη μεταρρύθμιση του Κλεισθένη

Μετά

η λαϊκή συμμετοχή διευρύνεται

ο δήμος ασκεί το σύνολο της εξουσίας

Εκκλησία
του Δήμου

το κυρίαρχο σώμα

μέλη

Όλοι οι ελεύθεροι πολίτες της Αττικής

εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους.

Οι αποφάσεις

καθόριζαν την πορεία της πολιτείας σε όλους τους τομείς

Βουλή
των 500

Αυξημένες αρμοδιότητές

προετοίμαζε τα κείμενα των νόμων (προβούλευμα)

μεταρρύθμιση του Εφιάλτη

ο Άρειος Πάγος δεν είχε δικαίωμα να ελέγχει τη βουλή.

9 Άρχοντες

- δεν εκλέγονταν αλλά κληρώνονταν
- αξίωμα πλέον καθαρά διακοσμητικό

10 Στρατηγοί

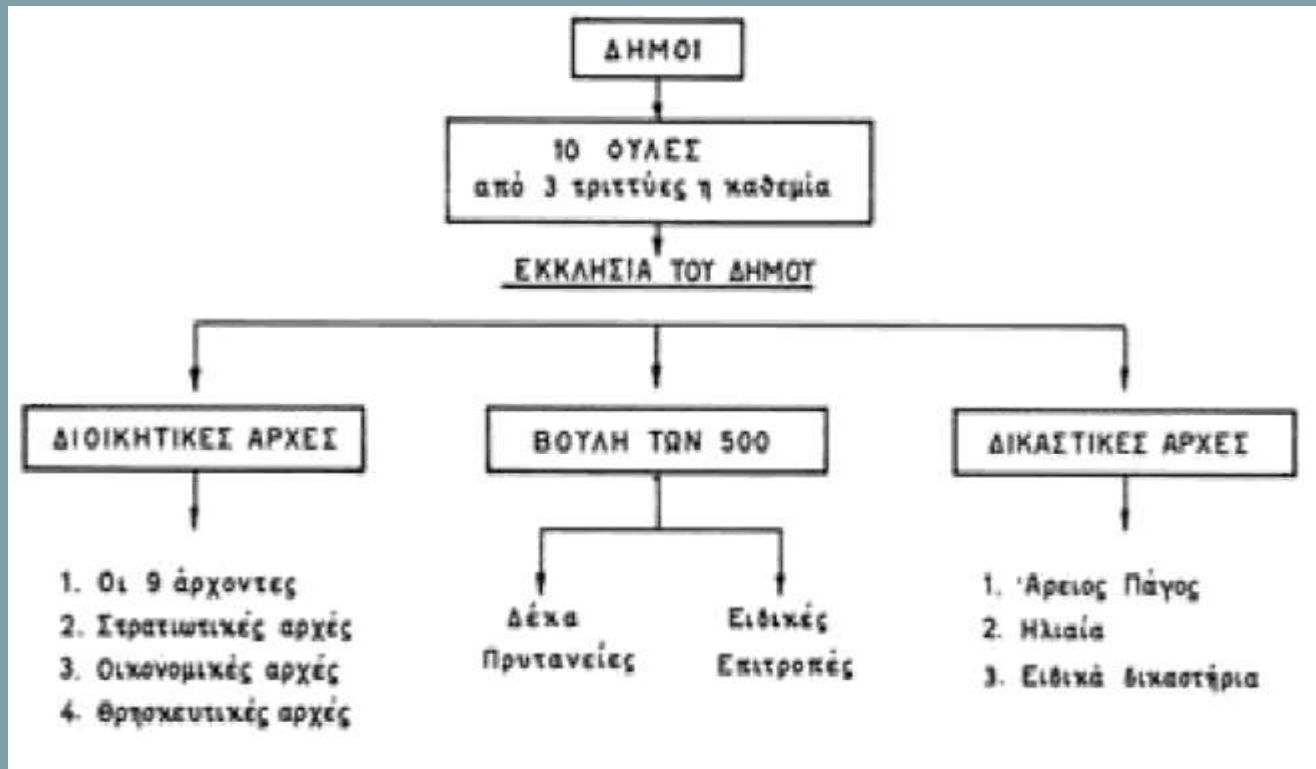
- οι κύριοι ανώτατοι άρχοντες
- Έργο τους
 - η εσωτερική ασφάλεια της πόλης
 - ο σχεδιασμός της εξωτερικής πολιτικής
 - η διοίκηση του στρατού και του στόλου.

Άρειος Πάγος

- Αποδυναμώνεται (Εφιάλτης)
- του αφαιρείται η αποκλειστικότητα απονομής δικαιοσύνης
- Εκδικάζει μόνο : φόνους εκ προμελέτης εμπρησμούς

Ηλιαία

- πολυμελές λαϊκό δικαστήριο
- 6.000 δικαστές
- 10 τμήματα
- δικάζει όλες τις άλλες περιπτώσεις
- Εκλέγονταν από την Εκκλησία με θητεία ενός έτους
- αρμοδιότητα σε διαφορετικό δικαστικό τομέα
- αντιπροσώπευε μία από τις δέκα φυλές της Αθήνας.

Λειτουργίες

φορολογικό σύστημα

υποχρέωνε τους οικονομικά ισχυρούς να προσφέρουν

συγχρόνως προωθείται η προσωπική προβολή

υλοποιούνται οι φιλοδοξίες των φορολογουμένων

τριηραρχία

προσφορά χρημάτων για τη συντήρηση ενός κρατικού πλοίου

από έναν ή περισσότερους ιδιώτες

χορηγία

ανάληψη της δαπάνης για το ανέβασμα μιας θεατρικής παράστασης

για τους δραματικούς αγώνες

γυμνασιαρχία

καταβολή των εξόδων για τη διατροφή και την εκγύμναση αθλητών

που θα λάμβαναν μέρος στους «γυμνικούς αγώνες»

εστίαση

παροχή χρημάτων για την παράθεση δημόσιου γεύματος

στα μέλη της φυλής του σε περίοδο εορτών ή αγώνων.

η Πολιτεία τους τιμούσε

άδεια να στήσουν αναμνηστικό μνημείο

σε περίπτωση νίκης σε δραματικούς ή γυμνικούς αγώνες

Το χορηγικό μνημείο του Λυσικράτους.

Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

5ος αι.

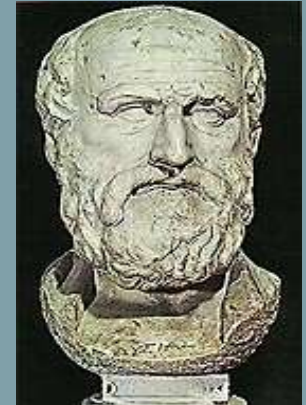
3 κοινωνικές ομάδες

Αθηναίοι πολίτες

- από πατέρα & μητέρα Αθηναίοι
- μοναδική κυρίαρχη δύναμη
- πήγαζε κάθε εξουσία
- Εκκλησία του Δήμου: συμμετέχουν μόνο αυτοί
- ίσα δικαιώματα απέναντι στους νόμους

μέτοικοι

- πολίτες άλλων πόλεων εγκατεστημένοι
- λόγω της οικονομικής ανάπτυξης
- κύρια ασχολία το εμπόριο
- πλήρωναν ειδικό φόρο, το μετοίκιον.

Λυσίας, μέτοικος 2^{ης} γενιάς

δούλοι

η πλειονότητα του πληθυσμού — επί Περικλή περ. 200.000 δούλοι.

προέλευση

- αιχμάλωτοι πολέμου
- από δουλοπάζαρα
- παιδιά δούλων

εργάζονταν

ως υπηρέτες στα αθηναϊκά σπίτια αγρούς

σε κρατικές υπηρεσίες

- δεσμοφύλακες
- λογιστές
- αστυνόμοι
- εργάτες

χρέη παιδαγωγού σε πλούσιους

Παιδιά με τον παιδαγωγό

Δούλοι εργάζονται στην Ακρόπολη

Μέση οικογένεια σε μονώροφο σπίτι

σε μονώροφο σπίτι

έπιπλα λιτά

πολύς ελεύθερος χώρος

Η θέση της γυναίκας

παρέμενε στο σπίτι

σπάνια εξερχόταν μόνη

στις θρησκευτικές εορτές

μοναδικό αξίωμα

Ιέρειας

δε λάμβανε μέρος στη δημόσια ζωή

καταγινόταν με τις οικιακές εργασίες

Επέβλεπε δούλους & οικιακούς βοηθούς

φρόντιζε τον καλλωπισμό της

ύφαινε

μεριμνούσε για την ανατροφή των παιδιών

το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας στο γυναικωνίτη

Σκηνή στο γυναικωνίτη

άνδρας

έξω από το σπίτι

Το γλυκό κλίμα της Αττικής ευνοεί

ζωή στην ύπαιθρο

περιδιάβασμα

ελεύθερη περιπατητική συζήτηση

συχνάζει στα:

γυμναστήρια

δημόσια λουτρά

κουρεία

Συζητήσεις: μικροπροβλήματα μέχρι πολιτικά και φιλοσοφικά θέματα

Συμποσιαστής τραγουδάει "Ω παιδων κάλλιστε"

στο σπίτι οργανώνει συμπόσια με φίλους

ενεργό μέρος στις συνεδριάσεις της Εκκλησίας του Δήμου

συζητήσεις για τέχνη και τη φιλοσοφία

Η ανατροφή των παιδιών

ανάλογα με το φύλο

αγόρια από

κορίτσια

στο σπίτι μάθαιναν από τη μητέρα τους

7 ετών σε ιδιωτικά σχολεία για να μορφωθούν.

Η τροφή

λιτή

λαχανικά

ελιές

παστά ψάρια

σπάνια κρέας

Η ενδυμασία

κομφή, αλλά όχι εξεζητημένη

ο χιτώνας

βασικό ένδυμα

Το μάτιο

είδος πανωφορίου

από μάλλινο ύφασμα

με πολλές ή λίγες πτυχώσεις.

Τα σανδάλια

Οι πλούσιες Αθηναίες

αγαπούσαν τα κοσμήματα,

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΟΡΦΩΣΗΣ

Ο ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΚΑΙ Η ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΑΘΗΝΑ ΓΙΟΡΤΑΖΕΙ

Η μόρφωση

Στόχοι:

Η αρμονική ανάπτυξη του σώματος και του πνεύματος

Η ανάπτυξη

- καλού γούστου
- ευπρέπειας
- κοινωνικότητας
- οξυδερκούς πολιτικής σκέψης

παιδαγωγός

- συνήθως ένας μορφωμένος δούλος
- βοηθά στο σπίτι στην εκμάθηση των μαθημάτων
- το συνοδεύει στο σχολείο του

ο κιθαριστής

διδάσκει μουσική

κατέχει δεσπτόζουσα θέση

γραμματιστής

διδάσκει γραφή, ανάγνωση και την κατανόηση των ομηρικών ετών

παιδοτρίβης

εκγυμνάζει

σοφιστές

διδάσκουν στα παιδιά των πλούσιων

με αδρή αμοιβή

ρητορική

τέχνη ορθής έκφρασης

ικανότητας να πείθεις τον δήμο

στην εφηβική ηλικία

μορφωμένοι

από άλλες πόλεις

Αθηναίοι
αγρότες

- με μικρή κτηματική ιδιοκτησία
- αποτελούν την πλειονότητα του πληθυσμού
- Καλλιεργούν τα χωράφια τους με τη βοήθεια των δούλων
- Η κτηνοτροφία είναι περιορισμένη

εργαστήρια

- πολύαριθμοι τεχνίτες ζουν κυρίως στην πόλη
- Εργάζονται σε μικρά εργαστήρια
- οι πελάτες παρακολουθούν την εργασία τους
- συγκεντρωμένα σε μία συγκεκριμένη περιοχή
- ανάλογα με το είδος που κατασκευάζουν ή πουλούν
- π.χ αγγειοπλάστες στην περιοχή του Κεραμεικού.

Εισάγονται

- τρόφιμα για τη συντήρηση των κατοίκων
- πρώτες ύλες
 - δέρματα ακατέργαστα
 - ξύλεια
 - μέταλλα

εξάγονται

σε ολόκληρη
τη Μεσόγειο.

- υφάσματα
- όπλα
- κατεργασμένα
δέρματα
- αγγεία
- έπιπλα

αύξηση του πληθυσμού

→ ραγδαία αύξηση του εμπορίου

οι μέτοικοι

- νέα δυναμική και πλούσια επαγγελματική κατηγορία
- άνθηση του εμπορίου
 - αποκτούν ισχύ
 - επηρεάζουν τις τύχες της πόλης.

«χρυσούς αιών» της Αθήνας

καλλιτέχνες διανοούμενοι | πολιτικοί
Συνέβαλαν μαζί με τους υπόλοιπους παράγοντες

γιορτές

Παναθήναια

προς τιμήν της Αθηνάς ανάμνηση «συνοικισμού»
κάθε 4 χρόνια
Η λαμπρότερη

ξεδιπλώνονταν όλο το μεγαλείο και η δύναμη της πόλης

Μεγάλα ή «εν άστει» Διονύσια

πολυήμερη γιορτή

προς τιμήν του Διονύσου

Διεξάγονταν δραματικοί αγώνες

Ανθεστήρια

Αφιερωμένη στο Διόνυσο
οι Αθηναίοι δοκίμαζαν το νέο κρασί
μέσα σε ατμόσφαιρα γενικής χαράς

Παραστάσεις από τους «αγώνες» των Ανθεσθιρίων, όπου, σε ατμόσφαιρα γενικής χαράς και οίσιποιας, ακουγόγονταν «αί έξ άμάξης λαιδωρία...»

αφιερωμένη στη Δήμητρα και στην κόρη της Περσεφόνη
στις αρχές Οκτωβρίου

Ελευσίνια

πομπή με προσκυνητές από την Αθήνα
κατέληγε στο ιερό της Δήμητρας στην Ελευσίνα
Εκεί τελούνταν τα Ελευσίνια μυστήρια.

